

Rådets anbefalinger

På baggrund af rapport om udsatte ældre borgere i hjemløshed

På baggrund af en rapport fra VIVE giver Rådet for Socialt Udsatte her sine umiddelbare bud på, hvordan hjemløshed bekæmpes blandt ældre hjemløse, og hvilke indsatser det kræver at skabe en værdig alderdom for borgere med komplekse sociale problemer. Mange af løsningerne er ikke specifikt rettede mod ældre, men er en afgørende del af en indsats for at stoppe hjemløshed på tværs af aldersgrupper.

Rådets anbefalinger opsummeret

- 1 Flere billige boliger og bedre brug af boligsocial anvisning**
Mulighed for at få en egnet bolig er grundlæggende for at lykkes med at få hjemløse ud af hjemløshed.
- 2 Udbredelse af specialiserede bostøtteindsatser**
Komplekse problemer gør, at der for mange ældre udsatte i hjemløshed er behov for en koordineret tværfaglig indsats på tværs af forvaltninger, hvis det skal lykkes at hjælpe dem i egen bolig.
- 3 Øg betalingsevnen blandt ældre i hjemløshed**
En stor del ældre i hjemløshed er på kontanthjælp. De lave ydelser vanskeliggør muligheden for at finde en boligløsning fordi betalingsevnen er for lille.
- 4 Specialiserede botilbud**
For socialt udsatte med plejehjælp kan specialiserede botilbud fx i form af alternative plejehjem være den bedste måde at sikre, at deres behov ift. både pleje og socialstøtte bliver mødt.
- 5 Specialiserede hjemmeplejeteams og fleksible indsatser**
Det kræver faglighed at hjælpe borgere med svære sociale problemer. Derfor bør der oprettes specialiserede teams

Baggrund for Rådets anbefalinger

Om undersøgelsen fra VIVE

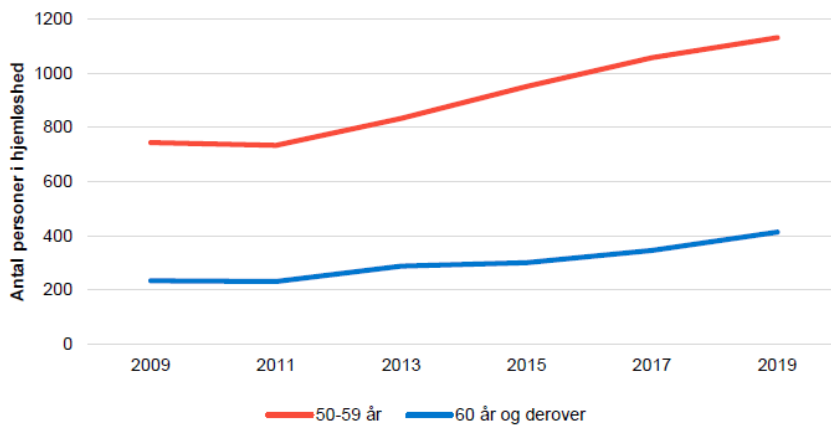
VIVE har på opdrag af Rådet udarbejdet en rapport om socialt udsatte ældre borgere i hjemløshed. Rapporten bidrager med ny viden om vilkårene for en gruppe, der de seneste år er vokset betydeligt. Borgere i hjemløshed bliver for manges vedkommende tidligere alderssvækkede end den øvrige befolkning. Der er stor variation i gruppen, men ofte gør flere sociale problemer det svært at få den nødvendige hjælp, fordi det kræver koordination på tværs af beskæftigelse-, social- og sundhedssystemer samt boligsektor. Det giver tilsammen mange snubletråde på vejen til fast bolig og nødvendig støtte – uanset om det er i egen bolig eller i et botilbud.

Målgruppens omfang

Antallet af ældre over 50 år i hjemløshed er steget kraftigt de seneste år og er næst efter de unge, gruppen med den største stigning. Rapporten beskriver to grupper af ældre i hjemløshed. Den ene gruppe består af borgere, der har levet med høj grad af udsathed og tilbagevendende hjemløshed det meste af livet. Denne gruppe har ofte mange helbredsmæssige problemer som følge af et langt liv med rusmidler, hjemløshed etc.

Den anden gruppe er i en senere alder kommet ud i en social deroute fx efter en ægtefælles død eller skilsmisse eller ved tab af deres arbejde. Den gruppe er typisk mindre helbredsmæssigt ramt af et langt liv i udsathed, men for en stor andels vedkommende kæmpes der også her med svær udsathed. En af kommunerne i undersøgelsen vurderer at de to grupper udgør ca. lige store andele af ældre hjemløse.

Figur 1.1 Udviklingen i hjemløshed, 2009-2019, i aldersgrupperne af 50-59-årige og personer på 60 år og derover. Antal personer.

Anm.: I figuren er opgjort antallet af personer i aldersgrupperne af 50-59-årige og på 60 år og derover, som er registreret i hjemløshed i de nationale kortlægninger af hjemløshed 2009-2019.

Kilde: Kortlægning af hjemløshed 2019 (Benjaminsen, 2019, s. 31).

Potentielle økonomiske konsekvenser

Rapporten viser, at økonomi fylder meget, når borgernes behov skal mødes. Særligt i kommuner der ikke selv har egnede tilbud, oplever de kommunale medarbejdere, at det kan være svært at få bevilliget pladser på specialiserede botilbud.

Specialiserede bostøtteindsatser og specialiserede botilbud er dyre og derfor en mangelvare. Undersøgelsen viser, at mangel på egnede botilbud betyder længere ophold på herberger – hvilket også er meget omkostningsfuldt (men modsat bostøtte og botilbud er der her refusion til kommunerne). Det samme er ekstra hospitalsbesøg pga. manglende sundhedsindsats (men det er regionerne). I det nuværende system mangler de ansvarlige aktører incitamenter til at løse udfordringerne. Det kan tale for en reform, der ændrer incitamenterne, så det bliver lettere at bekæmpe hjemløshed.

Juridiske barrierer

Undersøgelsen viser, at der flere steder er stramme rammer for, hvilken hjælp der må ydes under forskellige indsatser, særligt §85. De stramme rammer betyder, at der kan blive behov for omvisitation, når det viser sig, at borgeren også har brug for anden hjælp. Udredning og visitation kan være vanskelig at gennemføre, særligt hvis borgeren har flere forskellige problemer, og dermed virke som en barriere for hjælp. Derudover kan det i flere kommuner også opleves som en barriere, hvis der er skarp opdeling mellem fx social og sundheds- og ældreområdet i kommunen.

Uddybning af Rådets anbefalinger

1

Flere billige boliger og bedre brug af boligsocial anvisning

Mangel på billige boliger er en væsentlig barriere for at hjælpe også ældre hjemløse ud af hjemløshed. Kommunerne disponerer over for få billige boliger. Nogle steder vil målrettet brug af anvisningsretten kunne løse problemerne, andre steder er der brug for nye billige boliger. Der er brug for boliger af forskellig karakter. De fleste vil helst bo i egen lejlighed, men andre har brug for alternative løsninger for at kunne føle sig hjemme. Det kan fx være bofællesskaber eller skæve boliger.

2

Udbredelse af specialiserede bostøtteindsatser

Der er evidens for, at de specialiserede bostøtteindsatser under Housing First, CTI, ICM og ACT virker og sikrer den nødvendige koordination mellem de relevante indsatser for rusmiddelbehandling, psykiatri, beskæftigelse etc. Desværre bliver indsatserne ikke anvendt i særligt mange kommuner (kun 8 pct. af mennesker i hjemløshed har fået indsats efter Housing First), og i de kommuner, hvor indsatserne anvendes, svarer kapaciteten ikke altid til behovet.

Der er behov for, at brugen af de specialiserede bostøtteindsatser udbredes. For udsatte ældre i hjemløshed kan det være relevant også at inddrage hjemmeplejen i de tværgående teams.

3

Øg betalingsevnen blandt ældre i hjemløshed

Størstedelen af borgere over 50 år i hjemløshed har kontanthjælp som primær kilde til forsørgelse. Det lave rådighedsbeløb kan gøre det vanskeligt at finde passende boligløsninger, da der mange steder er stor mangel på billige boliger. Derudover er egenbetalingen på botilbud ofte for høj til, at den kan dækkes på kontanthjælp.

Ansatte i beskæftigelsesforvaltningen oplever, at der kan mangle støtte fra socialforvaltningen til at hjælpe borgerne gennem visitationsprocessen til førtidspension, hvilket gør at borgere, der åbenlyst kvalificerer sig til førtidspension, alligevel ikke får det. Der er behov for, at adgangen til førtidspension lettes for ældre i hjemløshed. Derudover kan der med fordel hentes inspiration i frikommuneforsøg, der blandt andet giver mulighed for at bruge udslusningsordningen til flere.

4

Specialiserede botilbud

Når ældre i hjemløshed får behov for botilbud er det vigtigt, at kommunerne har gode tilbud. I undersøgelsen indgår både kommuner, der har specialiserede botilbud målrettet socialt udsatte ældre borgere, og kommuner der ikke har. Et resultat er, at de kommuner, der ikke selv har et tilbud har større problemer med at imødekomme behovene for ældre i hjemløshed. Det kan både være, fordi det kan være svært at finde et egnet tilbud med plads, og fordi det kan være svært at få finansiering til det, fordi det oftest er dyre pladser. Derfor er der behov for større kapacitet af pladser på relevante specialiserede botilbud.

5

Specialiserede hjemmeplejeteams og fleksible indsatser

Når borgere i udsatte positioner har brug for hjemmehjælp, kræver det noget andet end almindelig hjemmehjælp. Undersøgelsen viser, at der er gode erfaringer med specialiserede teams i hjemmeplejen, der står for pleje af plejekrævende borgere i udsatte positioner. Derfor bør der arbejdes for udbredelse af specialiserede plejeteams.